

D. Karnegi

O'z o'ziga ishonch hosil qilish va Notiqlik san'ati

Ўз-ўзига ишонч ҳосил қилиш ва омма олдида сўзлаш санъати
Аксариш ҳолларда кўпчилигимиз иккиланамиз, фикр билдиришга ожизлик қиламиз. Бу эса ўзимизга нисбатан ишончсизликни намоён этади. Шунингдек, омма олдида ҳаяжон босиб, ўз нуқтаи назарини ифодалай олмайдиганлар бор. Уларда жўяли фикр, истиқболли таклифлар бўлса-да, одамлар ҳузурида баён этишга ожизлик қилишади. Дейл Карнеги ўз-ўзига ишонч ҳосил қилиш ва омма олдида сўзлашнинг турли йўллари очиб берган.

ЎЗИГА НИСБАТАН ДАДИЛЛИК ВА ИШОНЧНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ҲАҚИДА

1912 йилда беш юз мингдан зиёд эркак ҳамда аёл нотиклик санъати курсларининг тингловчилари бўлишган ва унда менинг усулим қўлланган эди. Уларнинг аксарияти нима сабабдан бу соҳани ўрганганлиги ва машғулотлар натижасида нималарга эришганлигини ёзма равишда баён этган эдилар. Албатта, ҳар бири ўз фикрини айтган, аммо аксарияти томонидан синалган асосий талаб ҳайратланарли даражада бир-бирига мос келади. *"Менга ўрнимдан туриши ва гапиришига тўғри келганда, — деб ёзади тингловчиларимдан бири, — ўзимни шунчалик сиқилган, шошиб қолгандай ҳис этаманки, мутлақо равшан фикр юритолмайман, ўзимни қўлга олишни эплай олмай, нима демоқчи бўлганим ҳам эсимдан чиқиб кетади. Мен кўпчилик ҳузурида чиқиб, ўзимга ишонч ҳосил қилган ҳолда хотиржам фикр юритишни жудаям истайман. Ўз фикрларимни мантиқий тарзда ифода этиш, гуруҳ ёки иш юритиш соҳасида ёки клубда очиқ ва ишонарли гапиришни ўрганишни жуда-жуда хоҳлардим".*

Минглаб мулоҳазаларнинг деярли барчаси ана шу тахлитда ёзилган.

Аниқ мисол келтираман. Бир чеча йил муқаддам бир жаноб, уни мистер Д.У.Жент деб атаётган, Филадельфияда менинг нотиклик санъатига оид курсимга тингловчи бўлиб келган эди. Машғулотлар бошланганидан сўнг у мени дарҳол саноатчилар клубида бирга нонушта қилишга таклиф қилди. Жент ёш эмас, аммо қизғин турмуш тарзини бошидан кечирган, ўз корхонасини бошқара олган, диний жамоада пешқадам бўлган бу шахс ижтимоий фаолият билан ҳам шуғулланган эди. Биз столга ўтирганимизда, у мен томон биров жилиб, шундай деди:

— Менга бир неча бор турли йиғилишларда чиқиб сўзлашни тавсия этишди, аммо бунинг уддасидан чиқа олмадим.

Шунчалик ҳаяжонга тушаманки, калламда бирор нарса қолмагандай туюлади, шунинг учун умрим давомида доимо кўпчилик олдида чиқиб гапиришдан бош тортиб келаман. Энди эса, коллегидаги васийлар кенгаши раиси вазифасига ўтганимдан кейин йиғилишларда раислик қилишга тўғри келади, ниманидир гапиришим шарт, албатта. Нима деб ўйлайсиз, мен шу ёшимда кўпчилик олдида чиқиб гапиришни ўргана оламанми?

— Албатта, ўргана оласиз, жаноб Жент! — деб жавоб бердим мен. — Бунга асло шак-шубҳа йўқ. Агар каминанинг кўрсатмалари ва тавсиялари асосида машқ қилиб, уларга риоя этсангиз, аниқ биламан, албатта ўрганасиз.

Унинг менга ишонгиси келди, истиқбол унга ниҳоятда камалакдай ранг-баранг, ниҳоятда ҳаётбахш кўринди.

— Сиз фақат кўнглимни кўтариш учун шундай деяпсиз, шекилли, — ишончи сўниб сўзлади Жент. — Мени руҳлантиришга ҳаракат қиляпсиз, холос.

Ўқув курсини тугатганидан сўнг у билан бир муддат алоқамиз узилиб қолди. Кейин яна учрашиб қолдик ва ўша саноатчилар клубида бирга нонушта

килдик. Ўтган сафаргидек ўша бурчакдаги таниш столга ўтирдик. Мен унга суҳбатимизни эслатдим ва ҳақиқатан ҳам ниҳоят даражада кўтаринкиликка берилган эдимми, деб сўрадим. У чўнтагидан қизил муқовали ён дафтарчани чиқариб, омма олдида нутқ ирод этадиган вақтлар рўйхатини кўрсатди.

— Кўпчилик олдида сўзлаш лаёқати, бундан мен ҳис этадиган қониқиш, жамиятга қўшадиганим қўшимча фойда, бари-бари ҳаётимдаги энг қувончли ходисалар жумласига киради.

Бундан олдин Вашингтонда қуролсизланиш масаласига бағишланган муҳим конференция бўлиб ўтган эди. Унда Англия бош вазирининг сўзга чиқиши мўлжаллангани маълум бўлгач, филадельфиялик баптистлар (*насроний динидаги мазҳаб тарафдорлари*) унга шошилинонама жўнатиб, оммавий митингда сўзга чиқишини илтимос қилган эдилар. Бу митингни шаҳарда ўтказишга қарор қилинганди. Жаноб Жентнинг менга хабар беришича, шаҳардаги барча баптистлар шахсан ундан англиялик бош вазирга сўз беришини сўрашибди.

Бу ўша — бундан уч йил муқаддам мен билан айнан мана шу столда ўтириб, кўпчилик олдида сўзлашни қачондир мен ҳам ўрганармиканман, дея каминадан хомушгина сўраган ўша инсон эди!

Унинг жуда тезлик билан ўзлаштирган нотиқлик қобилияти одатдан ташқари ҳолат эдимми? Деярли йўқ. Бундай мисоллар юзлаб топилади. Фақат биттасини келтираман. Бир неча йил муқаддам бруклинлик шифокор — уни доктор Кэртис деб атайлик — Флоридада, бейсбол жамоаси — «Гигантлар» машқ ўтказадиган майдон яқинида қиш мавсумини ўтказадиган бўлди. Бўлажак ашаддий бейсбол ишқибози сифатида у ўтказиладиган машқларни томоша қилиш учун борарди. Кэртис тезда гуруҳ билан дўстлашиб қолди, бейсболчилар шарафига уюштирилган зиёфатга уни ҳам таклиф этишди.

Зиёфатда қаҳва ва ёнғоқ тортилгач, айрим фахрий меҳмонлар «бир неча оғиз сўз айтишни илтимос қилдилар. Шунда зиёфатни бошқараётган кишининг тўсатдан айтган гапи унинг бошига бир пақир совуқ сув қуйиб юборгандек бўлди:

— Ҳозир бу ерда доктор Кэртис иштирок этмоқда. Мен ундан бейсболчилар соғлиғини муҳофаза этиш тўғрисида гапириб беришини илтимос қиламан.

Кэртис бунга тайёр эдимми? Албатта, тайёр эди. Жуда катта тайёргарликка эга эди — у гигиенани ўрганган, даволовчи шифокор сифатида деярли 25 йил ишлаган эди. Оромкурсида бемалол ўтириб, ёнидаги кишига бу мавзуда тонг отгунча сўзлаб бера оларди. Аммо ўрнидан туриб, кўпчилик орасида шу ҳақда гапириш бутунлай бошқа масала эди. Мазкур таклиф уни шу қадар қарахт қилиб ташладики, юраги дукиллаб уриб кетди, тез-тез тўхтагандай туюлди. Кэртис умрида бирор марта одамлар ҳузурида сўзга чиқмаган, шунинг учун барча фикрлар калласидан бирдан учиб кетгандай бўлди.

Нима қилиш керак? Ўтирганлар чапак чалишди, ҳамма унга тикилди. У бош чайқади, аммо бу ҳаракати қарсақлар ва илтимослар сонини оширди, холос.

"Доктор Кэртис! Гапиринг! Гапиринг!" деган сўзлар тобора баландроқ ва катъий жаранглар эди.

Кэртиснинг руҳи бутунлай тушиб кетган эди. У ўнта сўз ҳам айта олмаслигига кўзи етди. Шунинг учун ўрнидан турди, лом-лим демай, дўстларига орқасини ўгирганча, даҳшатли саросимага тушиб ва камситилган тарзда хонани тарк этди.

Ҳайрон қолишнинг асло ҳожати йўқ: у Бруклиндан қайтиб келган заҳоти дарров менинг нотиклик санъати курсимга ёзилди. Яна бир бор қизариб-бўзаришни, тагин гунг-соқов бўлишни асло истамас эди.

У энди ўқувчига айланди. Бундай кишилардан, одатда, муаллим ниҳоятда завқ-шавқ туяди: у ишга фавқулудда жиддийлик билан киришди. Нотик бўлишни ўрганмоқчи бўлди ва бу қарори ниҳоятда катъий эди. Сўзга чиқишга кунт билан тайёрланди, бутун куч-қувватини амалий ишларга сарфлади ва бирортаям машғулотни қолдирмай тўлиқ иштирок этди.

Натижа ҳам айнан бошқа ўқувчиларда бўлгани каби муваффақиятли бўлди: у жуда тез суръатда ютуқларни қўлга киритди, бундан ўзи ҳам ҳайратга тушар, ўзи орзу қилган ниятларини рўёбга чиқара бошлаганди. Бир неча машғулотдан сўнг ҳадиксираш камайди, ўзига нисбатан ишончи ортди. Икки ой ичида у гуруҳ орасида энг яхши нотик сифатида намоён бўлди. Тез орада сўзга чиқиш учун бошқа жойларга таклиф этадиган бўлишди — у бундай ҳолларнинг барини ниҳоятда яхши кўрар, тобора кўтарилиб бориш ёқар, шу туфайли орттирган янги дўстлари ва айнан шундай ҳурмат-иззатдан бағоят фахрланар эди.

Республикачилар партиясининг Нью-Йоркдаги сайловолди қўмитаси аъзоларидан бири доктор Кэртиснинг омма олдида чиқиш қилганини эшитиб, ўзининг партияси учун тарғибот ўтказиш мақсадида уни таклиф этди. Агар бу сиёсий арбоб бир йил муқаддам мазкур нотикнинг хижолат ичида зиёфатдан уялиб чиқиб кетганини, тингловчилар қаршисида кўрққанидан тили қотиб, айланмай қолганини билганида борми, ҳайратдан лол бўлиб қоларди.

Ўзига нисбатан ишончни, дадиллик ҳамда омма олдида хотиржам, яққол гапириш қобилиятини ўзлаштириш кўпчилик одамлар ўйлаганидек, қийинчиликларнинг ўндан бирича ҳам бўлмайди. Бу алоҳида машҳур одамларда ғойибдан ато этилганидек истеъдод ҳам эмас. Голф ўйинини ўргангандек бир гап, холос. Ҳар бир одам ўзида яшириниб ётган қобилият кўзини очиши мумкин, бунинг учун унда кучли хоҳиш-истак бўлса кифоя.

Сиз ўтирганга фикрлагандек, одамлар қаршисида тик туриб фикрлашдан тўхтаб қолишингизда, ҳатто тирноқча асос ҳам топилармикан? Биласизки, бундай асос йўқ, албатта. Моҳиятан олиб қараганда, бир гуруҳ одамларга му-рожаат қилганингизда, сиз яхшироқ фикр юрита оласиз ҳам. Тингловчиларнинг иштироки ундовчи вазифани бажаради, у илҳом беради, мияни равшан, унумли ишлашга мажбур этади. Айнан ана шундай дамларда фикрлар, далиллар, ғоялар, ҳатто эсига келмаган бўлса-да, воиз Ҳенри Уорд Бичер айтганидек, *"қаердандир қанот қоқиб келади"*, уни тутиб олиб, баён

- Lituz.com

Elektron kitoblar

**To'liq qismini Shu tugmani
bosish orqali sotib oling!**